

De arabiske stater havde imidlertid opnået deres politiske mål for krigen: Ikke mindst gennem etablering af en olieboykot mod de vestlige stater understregede de deres økonomiske og politiske betydning. I den vestlige verden voksede interessen for at fjerne luntten til den mellemøstlige krudttønde. Især den "åbne dørs" politik i Egypten, det vil sige Egyptens nyorientering mod vestlige stater, gjorde det muligt for USA at optræde i rollen som mægler mellem de arabiske stater og Israel. Det lykkedes for USA's udenrigsminister Kissinger gennem sit såkaldte penduldiplomati at få skabt aftaler om troppereduktioner, hvilket førte til afspænding langs de arabisk-israelske grænser. I december 1973 åbnede fredskonferencen i Geneve, der efter årtier førte arabere og israelere sammen ved konferencebordet under USA's og USSR's protektion. Men der blev ikke tilvejebragt en holdbar fredsordning for Mellemøsten.

Aftalen i Camp David

Efter valget i 1977 blev den række af Arbejderparti-regeringer, der havde været ved magten ubrudt siden statsdannelsen, afløst af en regering under ledelse af Likud-blokken. Menachem Begin blev valgt som ny ministerpræsident. Herved ændredes først og fremmest Israels politik med hensyn til den erobrede Vestbred.

Indtil da var de besatte områder blevet betragtet som pant i fredsforhandlingerne med de arabiske stater. Kun langs Jordanbredden, i Jerusalem-området og i Etzion-blokken var der blevet anlagt strategiske bosættelser, som var i overensstemmelse med de grænsekorrektioner, der var foreslået i Allon-planen.

De tæt befolkede kerneområder var blevet holdt fri, idet man håbede at kunne udveksle dem med Jordan mod en fredsordning. Bosættelserne i Golan-højderne, på grænsen til Gaza-striben og

langs Sinai-halvøens østkyst var blevet anlagt i overensstemmelse med denne sikkerhedsdoktrin.

Den ny regering så derimod netop Vestbredden som det jødiske folks kerneland (Judæa og Samaria), der ikke var blevet besat, men befriet. Den fremmede opbygningen af bosættelser i netop disse befolkningstætte områder med det erklærede mål at opnå et jødisk befolkningsflertal for dermed at kunne indlemme dem i det israelske statsterritorium.

I denne situation erklærede den egyptiske præsident Sadat sig sensationelt parat til at slutte fred med Israel. Fra den 19. til den 21. november 1977 rejste han som den første arabiske statsleder til Jerusalem. På hans initiativ udviklede der sig en forhandlingsproces mellem Egypten og Israel under USA's mægling, som den 17. november 1978 førte til indgåelsen af Camp-David-aftalen (opkaldt efter den amerikanske præsident Carters feriested, hvor ordningen blev forhandlet færdig).

Aftalen indeholder to elementer: For det første en aftale mellem Israel og Egypten, efter hvilken Israel forpligtede sig til at rømme Sinai-halvøen i to etapper frem til foråret 1982; som modydelse anerkendte Egypten Israel og oprettede fulde diplomatiske forbindelser. For det andet en såkaldt rammeaftale, i hvilken der var forudset forhandlinger mellem Israel, Egypten, Jordan og ”repræsentanter for det palæstinensiske folk” om en autonomiordning for Vestbredden og Gaza-striben. Overenskomsten mellem Israel og Egypten trådte planmæssigt i kraft: I april 1982 havde Israel rømmet hele Sinai. Rømningen af bosættelsen Jamit på grænsen mellem Egypten og Gaza-striben, hvorunder den passive modstand fra nationalistiske bosættere måtte brydes af den israelske hær, var særlig smertelig for den regerende koalition. (Det var betegnende, at der kun med tilslutning fra oppositionspartierne kunne opnås flertal for aftalen i det israelske parlament.) Rammeaftalen for Vestbreddens og Gaza-stribens fremtid blev derimod ikke gennemført, fordi palæstinenserne afviste autonomiordningen som uacceptabel.

Hvor lang vejen til en omfattende fredsløsning trods dette historiske gennembrud stadig var, kom ikke mindst til udtryk ved, at Egypten blev udelukket fra den Arabiske Liga som følge af separatfreden med Israel. USA kompenserede Egypten for dets isolerede stilling i den arabiske verden ved senere at gøre Egypten til den betydeligste modtager af økonomisk og militær støtte efter Israel.

Uddrag af ”Rammeaftalen for fred i Mellemøsten” fra Camp David, september 1978:

(...)

5. Egypten, Israel, Jordan og repræsentanter for det palæstinensiske folk skal tage del i forhandlinger om løsningen på palæstinensiske problem i alle dets aspekter.

(...)

Forhandlingerne skal baseres på alle bestemmelser og principper i resolution 242 fra FN's sikkerhedsråd. Ved forhandlingerne skal der ved siden af andre forhold træffes beslutning om grænseforløb og om karakteren af sikkerhedsforanstaltninger. Udkommet af forhandlingerne skal endvidere anerkende det palæstinensiske folks legitime rettigheder og dets retmæssige behov.

Libanon-krigen (1982)

Efter fordrivelsen fra Jordan (1970) havde PLO skaffet sig en ny magtbase i Libanon. Og ikke mindst som en følge af den libanesiske stats sammenbrud under borgerkrigen i 1975 lykkedes det organisationen at etablere en ”stat i staten” i den sydlige del af landet mod grænsen til Israel. Men palæstinenserne var ikke kommet

et skridt nærmere virkeliggørelsen af deres bestræbelser på at vende tilbage til deres hjemland og at oprette deres egen stat. Efter Camp-David-aftalen så PLO sig helt og holdent tilsidesat, idet præsident Sadat havde tilsluttet sig en formulering i rammeaftalen, som med fuldt overlæg undlod at anføre PLO som repræsentant for palæstinenserne.

Gennem forstærkede artilleriangreb på byer og bosættelser i det nordlige Israel forsøgte PLO i årene 1980-81 at bombe sig tilbage til den diplomatiske scene. Tilsyneladende kronedes denne strategi med succes, for i sommeren 1981 kom det med USA's særlige udsending Philip Habib som mægler til en stiltiende overenskomst om en våbenhvile mellem Israel og PLO.

Imidlertid udnyttede den israelske regering – med forsvarsminister Ariel Sharon som den drivende kraft – pausen i kampene til forberedelser, der endegyldigt skulle sætte PLO ud af spillet. Kort efter afslutningen på Camp-David-processen (tilbagetrækning af de israelske tropper fra Sinai; normalisering af forbindelserne til Egypten) – den 6. juni 1982 – marcherede den israelske hær ind i Libanon. Påskuddet var et anslag mod den israelske ambassadør i London, Schlomo Argov, udført af en gruppe under Abu Nidal, der var blevet ekskluderet af PLO.

I første omgang erklærede den israelske regering, at dens mål var at fordrive PLO's væbnede tilhængere fra en 40 kilometer bred zone frem til Litani-floden. Med dette mål opnåede den oppositionens tilslutning til militæraktionen. Imidlertid gjorde styrkerne ikke holdt ved Litani, men trængte hurtigt frem til Beirut. Hermed blev hensigterne med operationen tydelige: fuldstændig nedkæmpelse af PLO og indsættelse af et Israel-venligt regime i Libanon. Derved ville to strategiske mål være opnået: pacificering af den nordlige grænse ("Fred til Galilæa" – var det eufemistiske navn for operationen) og eliminering af det palæstinensiske folks nationale repræsentation.

Tre faktorer bevirkede imidlertid, at planen mislykkedes:

- Forsøget på at likvidere PLO, der havde forskanset sig i det vestlige Beirut, gennem bombardement af byen. Med henblik på at bringe bombardementet til afslutning satte USA Israel under pres med det resultat, at PLO under Arafats ledelse kunne drage til Tunis. Dermed mistede PLO ganske vist sin sidste base for direkte angreb mod Israel, men fortsatte med at være den afgørende politiske faktor på palæstinensisk side.
- Mordet på den af Israel støttede nye libanesiske præsident Bashir Gemayel. Hans bror og efterfølger Amin orienterede sig mod Syrien. Dannelsen af et nyt system i Libanon i israelsk favør var hermed mislykkedes.
- Men frem for alt den interne israelske opposition. Så snart det stod klart, at krigsmålet lå hinsides de 40 kilometer til Litani, kom det til massedemonstrationer mod regeringen, mens endnu hæren var i kamp. Oppositionsbewægelsen nåede et højdepunkt efter den massakre, som medlemmer af Bashir Gemayels Phalange-milits med israelsk billigelse begik i palæstinenserlejrerne Sabra og Shatila i Beirut. Under indtryk af 400.000 demonstrerende nedsatte den israelske regering en undersøgelseskommission, hvis resultater førte til, at forsvarsminister Sharon, Libanon-krigens arkitekt, måtte træde tilbage.

Den israelske regering, der ikke ville vedgå sig sit fejlgreb, nægtede frem til 1984 at trække sig tilbage. Efter valget til Knesset i 1984, der resulterede i en uafgjort stilling mellem Likud og Arbejderpartiet, blev der dannet en national samlingsregering. Shimon Peres, formand for Arbejderpartiet, blev ministerpræsident i de to første år af parlamentsperioden; først under hans ledelse trak den israelske hær sig i 1985 ud af Libanon, idet Israel dog gjorde krav på en 15 kilometer dyb ”sikkerhedszone”, der skulle sikre landet mod angreb fra nord.

Intifadaen

Under Peres' toårige embedsperiode som ministerpræsident fremkom det indtil da mest seriøse israelske forslag til en fredsordning. Under sonderingssamtaler med kong Hussein af Jordan, kong Hassan af Marokko og Egyptens præsident Hosni Mubarak forsøgte Peres at lodde mulighederne for en international fredskonference, under hvilken også fremtiden for de i 1967 besatte områder skulle klarlægges. Efter den turnusmæssige overdragelse af ministerpræsidentposten til Yitzhak Shamir fra koalitionspartneren Likud i 1986 løb disse tiltag imidlertid ud i sandet. Shamir fortsatte tværtimod bosættelsesaktiviteterne på Vestbredden.

For palæstinenserne var der i 1987 hermed ingen udsigt til en ændring af deres situation ad diplomatisk vej. En afslutning på bosættelsesaktiviteterne og den snigende anneksion var ikke i sigte. Hertil kom, at PLO og især dens stærkeste gruppering, Yassir Arafats Al-Fatah, var blevet svækket af interne modsætninger og ligeledes ikke kunne præstere et bæredygtigt koncept for en forbedring af palæstinenserens situation. Håbløsheden i deres situation blev tydeliggjort under det arabiske topmøde i Amman i 1987, hvor Palæstina-spørgsmålet havde en underordnet placering på dagsordenen.

I denne situation skulle der kun en banal anledning til at udløse den palæstinensiske folkeopstand – *intifada* -, hvilket skete den 9. december 1987: En færdselsulykke dagen forinden, hvorunder fire palæstinensere blev dræbt, og som blev opfattet som en hævnaktion for drabet på en israeler i Gaza den 6. december, udløste demonstrationer og sammenstød med det israelske militær i et omfang, af en heftighed og på så mange steder samtidig, som det ikke var blevet set tidligere.

Den israelske hær kunne trods anvendelse af voldelige metoder - særlig berygtet var forsvarsminister Yitzhak Rabins ordre om at påføre stenkastere knoglebrud - ikke genoprette roen.

Tværtimod lykkedes det meget hurtigt for de politiske undergrundsgrupperinger at give modstanden en organiseret form: Med ugentlige flyveblade fra den Forenede Nationale Ledelse af intifadaen blev det fastlagt, på hvilke dage og tidspunkter forretninger skulle lukke og åbne. Steder og tidspunkter for demonstrationer blev meddelt, og boykotten af israelske institutioner og varer blev koordineret. Der udviklede sig undergrundsstrukturer til eksempelvis videreførelse af undervisning på de skoler og universiteter, som var blevet lukket af Israel, såvel som til opretholdelse af sociale og medicinske tjenester. Gennem intifadaen lykkedes det ikke blot palæstinenserne at styre verdensoffentlighedens opmærksomhed mod den mellemøstlige region, men også at vække stor sympati for deres situation. Den israelske besættelsesmagts brutale undertrykkelse af opstanden fik en politisk ordning af konflikten, der tog hensyn til palæstinenserens legitime rettigheder, til at forekomme stadig mere presserende.

Den fortsat skærpede situation i de besatte område førte også til en polarisering af Israels politiske landskab. De udenomsparlamentariske grupperinger og små partier, der gennem lang tid generelt havde været marginaliserede, og som for en dels vedkommende siden 70'erne var gået ind for en fredelig løsning af konflikten, dialog med PLO og for en anerkendelse af den palæstinensiske selvbestemmelsesret, og som heftigt havde kritiseret Israels besættelsespolitik, vandt støtte. Stadig flere israelere – også i de etablerede partier – krævede politiske initiativer og Israels tilbagetrækning fra de palæstinensiske områder for at bringe besættelsestilstanden til ophør. Men det lykkedes ikke denne stærkt splittede ”fredslejr”, der talte meget forskellige ideologiske grupper fra kommunister over venstreliberale til grupperinger med nær tilknytning til Arbejderpartiet, at danne en samlet politisk kraft.

PLO blev lige så overrasket over opstandens varighed og intensitet som Israel og den internationale offentlighed. Under indtryk af de politiske organisationers aktiviteter i de besatte områ-

der forsøgte PLO at udnytte resultaterne af den vedvarende opstand til initiativer på den politisk-diplomatiske scene: På det Palæstinensiske Nationalråds møde i Algier i november 1988 blev staten Palæstina udråbt på grundlag af FN's delingsresolution fra 1947, og der blev erklæret afkald på terrorisme. Hermed var Israel implicit blevet anerkendt; PLO erklærede som mål entydigt ophør af besættelserne på Vestbredden og Gaza-striben for dér reelt at kunne etablere den udråbte stat. Dette foranledigede USA til for første gang at indlede direkte samtaler med PLO og gjorde PLO til en uomgængelig faktor i enhver fredsordning i Mellemøsten.

Uddrag af "Uafhængighedserklæring for staten Palæstina", Algier, 15.11.1988:

"Trods den historiske uretfærdighed, der er påført det palæstinensisk-arabiske folk, som har ført til, at det blev spredt og berøvet sin ret til selvbestemmelse, og som var en følge af FN-resolution 181 (1947), der delte Palæstina i to stater, en arabisk og en jødisk, er det denne resolution, der fortsat opstiller de betingelser for international legitimitet, der sikrer det palæstinensisk-arabiske folks ret til suverænitet".

Med proklamationen af en palæstinensisk stat ved siden af Israel fandt palæstiniseringen af konflikten sit højdepunkt. Det Palæstinensiske Nationalråds beslutninger i Algier i 1988 fremstår som en milepæl i den palæstinensiske historie, for så vidt der med anerkendelsen af FN-resolutionen fra 1947 manifesteres ikke blot den implicitte anerkendelse af Israels ret til eksistens og dermed opgivelsen af et palæstinensisk eksklusivitetskrav på landet, men tillige palæstinenserne erkendelse af, at fred i regionen kun er mulig gennem en deling af landet i en israelsk-jødisk og en palæstinensisk-arabisk stat. Men også internationalt var beslutningerne af stor rækkevidde, for i smerten over det erklærede afkald på "halvdelen af hjemlandet", der ikke mindst var resultatet af re-

alpolitisk nødvendighed, og glæden over den nystiftede stat i "Restpalæstina" indføjede sig håbet om international anerkendelse og deltagelse i en forhandlingsproces. Netop dette håb blev imidlertid bittert skuffet. Det palæstinensiske fredsiniciativ, der blev indledt i Algier i 1988, skulle komme til at løbe ud i sandet.

Den israelske regering under Shamir forsøgte at vinde de diplomatiske initiativer tilbage, idet den fremlagde en plan for fremtiden for de besatte områder: Shamir-planen forudså valg i "Judæa, Samaria og Gaza-distriktet", gennem hvilke der skulle udpeges repræsentanter til forhandlinger om de besatte områders fremtid. Hensigten med Shamir-planen var bl.a. at holde PLO væk fra forhandlingsbordet. I april 1990 revnede den i 1988 dannede nationale enhedsregering netop over spørgsmålet om, hvorvidt de af PLO autoriserede kandidater måtte stille op ved de forudsete valg. Likuds koalition med religiøse og nationalistiske partier, der derefter blev dannet, forcerede fra da af bosættelsesanstrengelserne uden at blive holdt tilbage af Arbejderpartiet og torpederede dermed alle forhandlingsbestræbelser.

Den 2. Golfkrig

Den 2. august 1990 besatte den irakiske hær Kuwait og udløste hermed Golfkrisen og som konsekvens heraf den 2. Golfkrig. (1. Golfkrig er betegnelsen på krigen mellem Irak og Iran 1980-88, der blev indledt af Irak.)

På basis af de nye verdenspolitiske konstellationer efter afslutningen på den Kolde Krig – der samtidig betød enden på spaltningen af den arabiske verden i blokloyaliteter – lykkedes det at skabe en bred alliance i FN af verdensmagter med tilslutning fra næsten alle arabiske stater inklusive Syrien mod den irakiske aggression. Da Irak ikke viste nogen tegn på at ville efterkomme resolution 660 fra FN's sikkerhedsråd, der krævede tilba-

getrækning fra Kuwait, stillede den allierede koalition et ultimatum frem til den 16. januar 1991, efter hvis udløb den militære aktion til befrielse af Kuwait begyndte, der afsluttedes med en våbenstilstand efter Iraks accept af FN-resolutionen den 28. februar.

Selvom konfliktområdet lå mere end 1000 kilometer væk, blev Israel trukket ind i konflikten:

- Allerede i april 1990 havde Iraks præsident Saddam Hussein truet Israel med indsættelse af kemiske masseødelæggelsesvåben.
- Opfyldelsen af resolution 660 bandt Saddam Hussein til opfyldelse af FN-resolution 242 og knyttede hermed hans angivelige tilbagetrækning fra Kuwait sammen med en israelsk tilbagetrækning fra de områder, som blev besat i 1967.
- Under kamphandlingerne blev i alt 38 mellemdistancemissiler skudt af mod Israel. De var ganske vist "kun" udstyret med konventionelle sprænghoveder, hvilket begrænsede de anrettede skader. Men de virkede traumatiserende på det israelske samfund, hvor man så sig stillet over for en ny trussel, mod hvilken militære midler var meget begrænsede - især da den israelske hær reelt var bundet på hænderne gennem pres fra USA, der var bekymret for sammenholdet i golfkrigsalliancen. At de truende kemiske våben blev produceret på fabrikker opført af tyskere, og at missilerne først med teknisk hjælp fra tyske virksomheder havde fået den rækkevidde, der var nødvendig for at kunne nå Israel, samtidig med at store antikrigsdemonstrationer fandt sted i Tyskland, knyttede den værgeløshed og passivitet, der lå i situationen, til den historiske erindring om de europæiske jøders værgeløshed over for masseudryddelsen i gaskamrene.
- Den strategiske kalkule bag de irakiske missilangreb var formentlig også i mindre grad militær end diplomatisk: Den forventede modaktion fra det israelske luftvåben ville få de ara-

biske lande til at bryde ud af den anti-irakiske koalition. Men Israel afstod fra militære modtræk for ikke at bringe koalitionens i fare. Gennem denne holdning genvandt Israel især i Vesten en stor del af den anseelse, det havde mistet siden begyndelsen af intifadaen.

Heller ikke palæstinenserne forblev uberørte af Kuwait-konflikten:

- Et forsøg fra Arafats side på at mægle mellem Saddam Hussein og den Arabiske Liga for hermed at skabe en intern arabisk konfliktløsning mislykkede totalt. PLO stod i sidste ende tilbage som en af den irakiske aggressors sidste forbundsfæller.
- Efter Saddam Husseins sammenkobling af Kuwait- og Palæstina-spørgsmålet satsede mange palæstinensere - i en fuldstændig fejlvurdering af styrkeforholdene - på en sejr for Irak, af hvilken de håbede på en løsning af deres problem. Denne stillingtagen kan forklares med dels den frustration palæstinenserne følte, efter at næsten tre års intifada ikke havde ændret noget på deres situation, dels med at dannelsen af koitionen mellem nationalister og religiøse i Israel ikke gav håb om snarlige diplomatiske fremskridt.
- PLO og palæstinenserens stillingtagen for Irak medførte, at de vigtigste bidragsdere - Saudi Arabien og Kuwait - indstillede deres betalinger til PLO; efter den store sympati, som palæstinenserne havde modtaget fra hele verden under intifadaen, sank deres internationale anseelse nu til et nyt lavpunkt.
- Sidst men ikke mindst havde den militære undtagelsessituation, som Israel på grund af det irakiske missilbombardement befandt sig i, resulteret i ugelange udgangsforbud for palæstinenserne i de besatte områder, hvilket yderligere forværrede befolkningens i forvejen dårlige økonomiske og psykologiske situation.

International fredskonference i Madrid

Den ny verdenspolitiske og regionale konstellation efter afslutningen på den Kolde Krig og efter den 2. Golfkrig udnyttede amerikansk udenrigspolitik til at gøre et nyt forsøg på at mildne den israelsk-palæstinensiske konflikt. Under seje forhandlinger lykkedes det udenrigsminister James Baker at overtale Israel og dets nabostater til at acceptere en ny formel, der i oktober 1991 muliggjorde åbningen af den internationale fredskonference i Madrid. Konferencens forhandlingsgrundlag var accept af FN-resolution 242 fra 1967.

Syrien blev i store træk afkrævet to indrømmelser:

- Opgivelse af det hidtidige krav om israelsk tilbagetrækning fra alle de i 1967 besatte områder som betingelse for forhandlinger.
- Indvilligelse i bilaterale samtaler med Israel inden for rammerne af den internationale konferencekonstruktion.

Også Israel måtte opgive hidtil fastholdte positioner:

- Deltagelse i en international konference var indtil da blevet afvist, fordi Israel frygtede for at blive nedstemt af et flertal af arabiske forhandlingsdeltagere.
- Israel skulle acceptere en fælles jordansk-palæstinensisk delegation, om hvis palæstinensiske deltagere det stod klart, at de havde PLO's velsignelse.

Heller ikke PLO kunne unddrage sig den af USA indledte forhandlingsproces, hvis organisationen ikke skulle lade sig drive ud i en endegyldig isolation. Efter heftige interne diskussioner erklærede PLO sig rede til at støtte forhandlingsprocessen, selv om organisationen ikke var direkte involveret. På den 20. samling i det Palæstinensiske Nationalråd i Algier i 1991 blev rådets beslutninger fra 1988 ajourført: PLO gav "grønt lys" for deltagelse

af palæstinensere ved konferencen og sikrede sig på denne måde indflydelse på sammensætningen af den palæstinensiske delegation og den arabiske forhandlingskurs. At PLO således fik en fod i døren til forhandlingerne, var af principiel betydning, for som bindeled mellem den palæstinensiske befolkning i de besatte områder og palæstinensere i hele verden symboliserede PLO som hidtil den fortsatte beståen af den nationale dimension i Palæstina-spørgsmålet og dermed antitesen til den israelske holdning, der kun ønskede palæstinenserne skæbne behandlet som et problem for et etnisk mindretal i et område under israelsk herredømme.

Efter tabet af prestige under Golfkrigen havde PLO ikke andet valg end at acceptere, at

- organisationen ikke var repræsenteret med en egen delegation;
- organisationen ikke officielt kunne udpege de palæstinensiske repræsentanter;
- hverken repræsentanter fra Øst-Jerusalem eller fra den palæstinensiske diaspora fik adgang til konferencen.

Under alle omstændigheder blev der fra palæstinensisk side dannet en ”rådgivningsdelegation” af medlemmer fra den palæstinensiske topledelse i Øst-Jerusalem (Faisal Husseini, Hanan Ashrawi m.fl.), der ganske vist ikke kunne spille nogen officiel rolle, men som de palæstinensiske medlemmer af den jordansk-palæstinensiske delegation hele tiden konfererede med, som gennem sin optræden skabte stor medieinteresse, og som genvandt megen sympati for palæstinenserne.

Efter konferencens åbning i Madrid var de næste skridt dels bilaterale forhandlinger mellem Israel og delegationerne fra Syrien og Libanon og den jordansk-palæstinensiske delegation, dels optagelse af multilaterale forhandlinger om problemer som rustningskontrol, vand, økonomiske spørgsmål og flygtninge. Frem til parlamentsvalget i Israel i juni 1992 blev der imidlertid ikke

opnået nogen væsentlige fremskridt, først og fremmest fordi der i spørgsmålet om fremtiden for Vestbredden og Gaza-striben ikke tegnede sig nogen kompromisformel, hvorimod forhandlingerne mellem Israel og palæstinenserne fortabte sig i debatter om uoverensstemmelser i procedureforhold.

Der kom først rigtig gang igen i forhandlingerne, da en ny regering under Yitzchak Rabin fra Arbejderpartiet blev indsat. I Rabins koalition indgik *Meretz*, et valgforbund af tre mindre partier, der i årevis var gået ind for en tilbagetrækning fra de besatte områder, og som i et vist omfang tog del i den forbudte dialog med repræsentanter fra PLO. Hermed deltog for første gang et parti i regeringen, der så sig selv som den de israelske fredskræfters ”parlamentariske arm”. Den israelske regering signalerede fra nu af villighed til indrømmelser med hensyn til Golan-højderne og intensiverede forhandlingerne med palæstinenserne.

Gennembrud i Oslo

Mens forhandlingerne i Washington med de palæstinensiske repræsentanter fra de besatte områder stagnerede, havde repræsentanter fra det israelske udenrigsministerium og fra PLO indledt hemmelige forhandlinger i Norge med den norske udenrigsminister Johan Jørgen Holst som mægler. Frem til sommeren 1993 førte disse forhandlinger til udarbejdelse af en grunderklæring, der den 13. september blev underskrevet i Washington under tilstedeværelse af Rabin, Arafat og præsident Clinton. Forud for denne historiske ceremoni var der foregået en brevveksling med PLO's formand Arafat og den israelske ministerpræsident Rabin, hvori Arafat udtrykkeligt anerkendte ”staten Israels ret til eksistens i fred og sikkerhed”, gav afkald på ”terror og alle former for vold” og i PLO's navn erklærede, ”at de artikler i PLO-charteret, der fratager Israel retten til eksistens, såvel som de bestemmel-